

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Олександр Володимирович Михайлюк

Доктор історичних наук, професор,
Завідувач кафедри документознавства та
інформаційної діяльності,
Український державний університет
науки і технологій,
пр. Гагаріна, 4, Дніпро, 49600, Україна

E-mail: mich_al@ukr.net,

Вікторія Анатоліївна Вершина

Кандидат філософських наук, доцент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49010, Україна

E-mail: vivi.dp@ukr.net,

Oleksandr Mykhailiuk

D.Sc. (Historical Sciences), Professor,
Department of Business Documentation
Management and Information Activity,
Ukrainian State University of Science
and Technology,

Gagarina ave., 4, Dnipro, 49600, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3596-0250>

Viktoriia Vershyna

PhD in Philosophy, Associated Professor,
Oles Honchar Dnipro National University,
Gagarina Ave., 72,
Dnipro, 49010, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0784-4348>

УДК 130.2:165.191

МІФ ЯК СПОСІБ ОЗНАЧУВАННЯ

Received 25 August 2022; revised 28 September 2022; accepted 19 October 2022

DOI: 10.15421/352216

Анотація

Міф розглядається як знакова система, як певний спосіб означення. Сутність міфу розуміється в означенні об'єктів навколишнього світу. З особливостей означування витікають всі інші властивості міфу. Розглядається багатовимірність знаку в міфі. Знак у міфі становить собою своєрідну тріаду: конкретно-чуттєве переживання – образ – ім'я, котрі постають у нерозривній єдності.

Ключові слова: міф, знак, семіотика.

MYTH AS A WAY OF MEANING

Abstract

Myth is considered as a way of designation, as a sign-modeling system that forms figurative models of reality and exemplary models of behavior. The peculiarity of the origin of the myth is the need to explain incomprehensible phenomena in the absence of landmarks. The myth serves as the basis for human adaptation in the world, with its help, cognition and structuring of reality is carried out. The essence of the myth consists in defining (humanizing, mastering) the objects of the surrounding world – «in imagination and with the help of imagination.» The myth does not arise at the level of thinking, but at the level of imagination. By giving names and names (signs), a person seems to create an image of the world, a conditional model of the world, a coordinate system that exists in his imagination, but at the same time allows him to navigate in this world in a certain way. The sign makes life more «understandable», and, consequently, more predictable and comfortable. He transforms the «chaos» of the unknown world into the «cosmos» of consciousness. It serves as an effective psychological defense against reality, which is easier to face if you first reduce it to «signs». Only the model begins to be perceived as the original itself. Primitive thinking tends to identify signs and objects, names and their bearers, words and things. There is a certain integrity of perception, but this integrity is non-systemic, non-reflexive, arises on the basis of unclear, often random associations.

It is considered to be a myth secondary modeling system, which is built over the primary modeling system – language. However, there is reason to believe that myth is a pre-linguistic education, a primary modeling system relative to language. Myth is a way of signification, a way of encoding. The myth is symbolically decorated. The sign in the myth is a kind of triad: a concrete sensory experience - an image – a name, acting in an indissoluble unity. A mythological sign does not just replace a certain object, but has a direct, sensual connection with it.

Key words: myth, sign, semiotics.

Постановка проблеми.

З найдавніших часів міф займає особливе місце в житті людини. Міф продовжує залишатися найбільш стійкою компонентою сучасної масової свідомості. При цьому міф важко піддається раціональному пізнанню. Складність дослідження формування міфу виникає через давнину подій, якісну відмінність світогляду стародавніх і сучасних людей, нестачу емпіричного матеріалу тощо. Ми не можемо простежити процес формування давньої міфології, але ми можемо спостерігати функціонування сучасної міфології і навіть робити деякі екстраполяції на минуле.

Огляд літератури.

В сучасній культурі слово «міф» стало одним з найбільш популярних та загальноживаних. Межі поняття «міф» стали надзвичайно розмитими. У це поняття часто вкладається різний зміст і різні смисли. Про міф створено величезну літературу. Однак, єдиного погляду на суть міфу, який дозволив би розкрити природу міфу і прояснити його місце в історії культури та в соціокультурних системах сучасності, не існує. На даний час сформувалася низка концепцій трактовки міфу. Оскільки в даній статі ми розглядаємо міф в семіотичному аспекті, то нас найбільше цікавить семіотичний підхід до феномену міфу, представлений в роботах Р.Барта, Я.Голосовкера, Е.Касієра, К.Леві-Строса, Ю.Лотмана, О.Лосева, О.Фрейденберг та ін. Ми торкалися проблематики функціонування міфа в культурі в своїх попередніх публікаціях [Михайлюк, Вершина 2015; Михайлюк, Вершина 2020].

Мета даної роботи полягає в тому, щоб розглянути особливості міфу як першого в історії культури виду означування.

Виклад основного матеріалу.

Семіотику цікавить не пошук значення, але спосіб означування [Усманова 2001: 382]. Міф розуміється нами, насамперед, як певний спосіб означення. Сутність міфу полягає в означенні об'єктів навколишнього світу, міф (як і культура взагалі) починається з того, що всім предметам навколишнього світу даються певні найменування. З особливостей означування витікають всі інші властивості міфу.

Міф – це, перш за все, знакова система.

Знаку, імені, слову в міфі надається величезне значення. Знаку в міфі притаманна багатомірність: знак-образ, знак-символ, знак-слово, знак-ритуал, у випадку вторинного означення – знак «викрадене слово».

Можна говорити про два підходи в семіотичному розумінні міфу: міф як ототожнення означуваного і означаючого та міф як невідповідність означуваного і означаючого. У першому підході міф первинний, міф виникає при первинному означенні, міф – домовне утворення, мова виростає з міфу (чи виникає паралельно з ним), надбудовується над міфом (і протистоїть йому). У другому випадку, мова первинна, міф – результат вторинного означення, міф надбудовується над мовою.

Наприклад, Р.Барт розглядає міф як вторинну знакову систему, котра формується в результаті деформації природної мови. Барт описує міф як неправдивий, соціально відчужений, деформований образ дійсності. «Міф є викрадене і повернене слово. Просто повертається слово вже не зовсім таким, яким воно було викрадене, при поверненні його помістили не зовсім на своє місце» [Барт 1989: 91]. Міфом може стати будь-яке повідомлення. Міф починається знаком і закінчується знаком (значенням), він «виконує подвійну функцію – і позначає, і навіює, і дає, і вимагає зрозуміти». Іншою функцією міфу є деформація: «під впливом поняття смисл не скасовується, а саме деформується. Міф – система подвійна; він ніби всюдисущий – де закінчується смисл, там відразу ж починається міф» [Барт 1989: 559].

Можна сказати, що те, що Р.Барт називає міфом, – це різновид конотації, спосіб маніпуляції свідомістю, котрий певною мірою схожий на стародавній міф. Втім, стародавній міф – це первинне означення, що витікає з безпосередньої чуттєвої практики – з почуттів, бажань, страхів – та виникаючих на цій основі образів. На основі міфу формуються не лише мистецтво, релігія як окремих соціальний інститут, філософія, етика, наукові, тобто реалістичні достовірні знання тощо, але й сама природна мова як така. Міф – це певне первинне переживання реальності, яке відкривається до всякого оформлення і опису

в слові. Мова виростає з міфу як первинного переживання реальності, надбудовується над ним.

Міфологія вважається історично першим способом духовно-практичного освоєння, «олюднення» світу. У цій ролі міфологія, за словами К.Маркса, «долає, підпорядковує та формує сили природи в уяві та за допомогою уяви» [Маркс 1958: 737]. На думку Я.Голосовкера, міфологічне осягнення світу засноване на діяльності уяви, яка спрямована на опис і пояснення навколишньої дійсності [Голосовкер 1987: 9].

Тут важливо підкреслити роль уяви та фантазії, відзначити значимість ілюзії та вигадки. Передсвідомість, перші кроки психічного розвитку Homo Sapiens Б.Ф.Поршнев пов'язує з бінарними структурами сприйняття і мислення. Діпластія лежить в основі дологічного мислення первісної людини, аналог якому він знаходить в мисленні дитини, а також фантазії і творчості. Фантазія абсолютно чужа тваринам. Люди замінюють природне середовище штучним, неприродним – сферою культури: виробництвом звуків і рухів тіла, зорових, смакових і нюхових втілень уявного [Поршнев 1974]. Людина живе одночасно ніби в двох вимірах, в двох «реальностях» – дійсній і уявній. Міф виростає з уяви як здатності відображати світ в образах внутрішнього світу, як здатності зберігати в пам'яті і проектувати на майбутнє враження минулого досвіду а також конструювати в уяві на їх основі нові об'єкти та ситуації.

Існує думка, що уявляти можна все що завгодно і як завгодно. У цьому сенсі уяві не встановлено ніяких меж і, більш того, уява є нескінченним простором реалізації людської свободи [Романенко 2006]. Вбачається все ж, що уявляти можна далеко не все, що завгодно і як завгодно, уява не безмежна, а обмежена досвідом і людськими можливостями. Уявити можна лише те, що вже позначено, при цьому можна виробляти різні маніпуляції з образами – з'єднувати непоєднуване, вивертати навиворіт тощо, тобто створювати нові знакові конструкції, але з уже відомих знаків. Те, про що ми не маємо уявлення неможливо уявити. Отже, уявлення виникає на основі досвіду.

Як вважають М.Мюллер і В.Вундт, найглибші джерела міфологічного мислення мають свій початок не в якомусь механізмі уявлень, а в людських афектах і прагненнях [Мюллер, Вундт 2002: 297]. Це, насамперед, конкретно-чуттєві переживання. Безпосереднє переживання передбачає не інтерпретацію змісту, а констатацію факту чуттєвого досвіду. Міф, писав О.Лосєв, – найреальніше і живе, безпосереднє і навіть чуттєве буття. Для міфічної свідомості все явлено і чуттєво-відчутно. Міф не є буття ідеальне, але – життєво відчувана і творима речова реальність і тілесна, до тваринності тілесна дійсність. Лосєв стверджує, що всі реальні переживання (стать, любов, їжа, одяг, образа, хвороба, час, диво тощо) «завжди міфічні» [Лосєв 2001: 39-41]. Для міфічної свідомості все явлено і чуттєво-відчутно, вона передбачає сприйняття дійсності у конкретно-чуттєвих образах.

Чуттєве переживання не інтерпретується в знаках, а констатується в образах. Образ первинний по відношенню до знаку. Знак постає як штучна культурна форма. Дійсні природа і сутність знака – в штучному характері зв'язку означаючого і означуваного в ньому. В цьому плані образ ближчий до ознаки – природного явища, що не продукується в якості саме знака, але яке сприймається і тлумачиться як знак. Хоча, в цьому випадку грань між знаком і ознакою дуже хитка.

Образи – це конкретні уявлення, тобто відображення людською свідомістю одиничних предметів (явищ, фактів, подій) в їх чуттєво сприйманому вигляді. Вони протистоять абстрактним поняттям, які фіксують загальні, повторювані властивості реальності, ігноруючи її неповторно-індивідуальні риси. Образ впорядковує думку, але мовчить: він є знаком того, що неможливо висловити, він лише вказує на референт [Бондаренко 2014: 264].

Н.Хомський постійно підкреслює, що людські поняття не мають чіткого зв'язку зі своїми референтами. Для них не існує відношення посилення «слово – річ», оскільки річ, на яку вказує слово, не існує сама по собі, поза людською свідомістю. Вона найтіснішим чином пов'язана з ментальною сферою людини [Хомський, Бервик 2018: 130-131].

Якщо мислення фіксує реальність у поняттях, то уява в смислообразах: «Ідеї суть смислообрази – внутрішні образи, уявлення» [Голосовкер 1987: 47]. При цьому Я.Голосовкер вважає, що смислообрази первинні, а поняття, якими оперує розум, виділяються шляхом абстрагування від смислообразів. Динаміка розвитку міфу визначається завданням всебічно розкрити смислообраз у всіх аспектах. Голосовкер вважав, що міф має свою особливу логіку уяви, яка оперує смислообразами. Всі інші поняття вирізняються шляхом абстрагування від смислообразів, тому вторинні.

Уява, котра відбиває світ у вигляді образів і уявлень, протистоїть мисленню, яке відбиває світ за допомогою понять, котрі дозволяють узагальнено і опосередковано пізнавати реальність. Уява тісно пов'язана з емоційної сферою. Подія або явище не може бути сприйнятим саме по собі: воно відтворюється емоційно-образною мовою, визначаючи реальність через вже пережиті відчуття. Міф лежить за межами розмірковування, це несвідома форма думки. І в цьому плані він споріднений з музикою, міфологія займає середнє положення між двома протилежними типами систем знаків – музичною мовою та членороздільною мовою [Леви-Строс 2006: 34].

Згідно Е.Кассінеру, міф живе у світі чистих образів, що представляються йому цілком об'єктивними, більше того – як сама об'єктивність [Кассінер 2002b: 50]. В якості однієї з основних рис міфологічного способу мислення Кассінер називає його схильність переводити зв'язок, що встановлюється між двома елементами, у відношення тотожності. Бажаний синтез постійно призводить до збігу, до «конкретції» двох пов'язуваних членів відносин [Кассінер 2002b: 134]. Міф – це злиття предмета та образу.

Передати образ без спотворень від однієї людини до іншої неможливо, але можна за допомогою знаків і знакових систем викликати (індукувати) образи у рецепієнта (приймача інформації).

Знак формується в уяві на основі враження від навколишнього світу. Знаки в міфі мають не умовний, як у мові, а іконічний, обра-

зний характер. Найближчим до образу є іконічний знак, точніше, модель. Іконічні знаки побудовані за принципом обумовленої зв'язку між планом виразу і планом змісту. Іконічний знак – найбільш мотивований, має властивість бути схожим на позначуваний ним об'єкт, є його образом (ікона – грец. εἰκόν – «образ», «зображення»). За Пірсом, знак за його первинністю – це образ об'єкта, і він, строго кажучи, може бути тільки ідеєю [Пірс 2000: 201]. Образ – це подібність, копія об'єкта у свідомості людини, але яка може сприйматися як тотожність.

Найбільш адекватним типом знака для репрезентації міфологічних смислів є символ. Символ має знакову природу, і йому притаманні всі властивості знака. Однак якщо сутністю знака можна назвати вказівку та заміщення, то сутність символу виявляється більшою, ніж заміщення чогось, що не є ним самим. Символ багатозначний і багатозначний, тобто символ вказує не на один об'єкт і можна говорити про символ як про знак з нескінченним числом значень та смислів. Можна говорити про символ як результат вторинного означення, можна також говорити про символи першого, другого та третього порядків [Шатин 2003]. Символ першого порядку пов'язаний безпосередньо з міфом і є результатом первинного означення. Міф постає як символічно позначений образ реальності. Символ виникає із образу, образ стає символом. Символ включає образ і конотацію. З одного боку, символ наочний, з іншого – ідеальний. О.Лосев визначав символ як «субстанціальну тотожність ідеї і речі» [Лосев 1993: 635]. За Ю.Лотманом, символ відрізняється від конвенційного знака наявністю іконічного елемента, певною подібністю між планом вираження та планом змісту [Лотман 1992].

За Ч.Пірсом символи – це конвенційні відносини знака та значення. Конвенційність – наслідок колективного переживання, притаманного міфу. Символ, як і міф взагалі, є формою та результатом колективного емоційного переживання. Символ – це знак, який фіксує емоційно-ціннісний і цілісний образ явища. Символ указує не стільки на об'єкт, скільки на асоціації та емоції, які з ним пов'язані.

Символ первісно конотативний, конотація тут переважає над денотацією. В цьому плані символ постає не як вторинне означення, а як передмовний знак.

Міф являє собою нульовий ступінь семіозису, на якому основні соссюрівські опозиції постають у вигляді тотожностей. Міфу властиве буквальне розуміння знака, ототожнення предмета і знака, речі і слова, означаючого і означуваного, уявного і реального. Міф – це область, де не можна довільним способом надавати значення словесним представленням. В мові значення слова не пов'язане з предметом, який позначається цим словом, не мотивовано ним і є конвенцією. У міфі ж така конвенція неможлива [Мамардашвили 1997: 18]. У міфі зв'язок між означуючим і означуваним, знаком і об'єктом не довільний. Знак безпосередньо, чуттєво пов'язаний з конкретним об'єктом, на який він вказує, який він заміщає.

Міф (μῦθος) – це слово (знак) і логос (λόγος) – слово (знак). Але вони відрізняються способом означування, надання значення. Корінне властивість слова як мовного знака – необумовленість зв'язку плану вираження і плану змісту. Міф же побудований за іншим способом кодування. У міфі слово співвідноситься не з поняттям, як у мові, а з образом. Слово у міфі виконує підпорядковану функцію, є інструментом. Слово постає як засіб означення, називання – оформлення образу. Водночас слово набуває сакрального виміру. Слова в міфі функціонують як асоціативно-сміслові поля, набуваючи численних семантичних кореляцій і тим самим перетворюючись в гранично узагальнені символи.

В міфі репрезентації (особливо імена) пов'язані зі своїми носіями з необхідністю; знання «справжнього імені» когось чи чогось дає справжню владу над цією людиною чи річчю. Ця влада походить від магічного зв'язку між ім'ям і його носієм. Міфологічне ім'я – це знак, що фіксує емоційно-ціннісний і цілісний образ явища, що моделює освоєний світ і ідеально (імагінативно) тотожний йому. За логікою міфологічної свідомості, де «частина дорівнює цілому», була можлива символізація в імені всього освоєного світу або його значущої частини. Тому процес іменування, при-

своєння імені набував особливого, сакрального значення [Пивоев 1991: 82].

Для перших наївних, не затронутих рефлексією виразів мовного мислення, як і для міфологічного мислення, характерно те, що зміст «речі» і зміст «знака» не цілком чітко розділені, індиферентно переходять один в одного. Ім'я речі і річ як така невіддільні один від одного; образ або слово таять в собі магічну силу, що дозволяє проникати в сутність речі [Кассирер 2002а: 26-27].

За визначенням Ф. де Соссюра, мова – це «система диференційованих знаків, відповідних диференційованим поняттям» [Соссюр 1999: 18]. Жоден знак (сам по собі) не має ні сенсу, ні значення, ні змісту. Будь-який знак за своєю природою є не річ, що пропонує себе для інтерпретації, а інтерпретація інших знаків [Фуко 1967]. Образ же безпосередньо пов'язаний з річчю, він не потребує інших образів, не потребує контексту, він самодостатній. Мова – це лінійна послідовність знаків, мова формує понятійне лінійне мислення, а міф – це цілісне сприйняття образу. Мова вносить дискретність і диференціацію та неоднозначність, тим самим руйнуючи цілісність образу, руйнуючи сам міф.

Оскільки міф оперує не поняттями, а образами, міфологічна свідомість не передбачає аналітичного мислення. Міф – це готовий цілісний образ, а образ завжди конкретний. Звідси конкретність мислення, нездатність до абстракції носія міфологічної свідомості. Носії міфологічної свідомості мислять відповідно образу, тобто зразка – шаблонно. Хоча в рамках зразка і допустимі індивідуальні особливості. Образи захищають суб'єкт від досвіду, який норовить розбити скло метафор [Бондаренко 2014: 271].

Міф є проявом властивості свідомості; його потреба у вірі, переживанні та оцінці потрібні для створення зрозумілої картини світу. Неповнота уявлень, відносність знань, неясність критеріїв істини, незнання причин і нерозуміння того, що відбувається змушують людину штучно створювати відсутні частини світу [Коломыц 2017: 18]. Міф – це ще й породження незнання. Ідеалізація виникає на основі незнання. Тут міф звертається не стільки

до досвіду, скільки до уяви. Результатом стає створення уявних, поверхових, заснованих на «очевидностях» причинно-наслідкових зв'язків, викривленої картини світу.

При цьому міф – форма колективного переживання. Особливість виникнення міфу – несвобода людей, що розуміється як залежність від природи, так і залежність від колективу. Згідно О.Ф.Лосєву, мислення здійснюється не стільки індивідом, скільки родовим колективом [Лосєв 1963: 127]. Індивід бере участь у спільній духовній діяльності, не усвідомлюючи того. У міфі відбувається колективізація індивідуального і соціалізація біологічного (фізіологічного, психологічного) досвіду. У міфі стверджується домінуюче становище надіндивідуальних установок свідомості, що мають обов'язкове і незаперечне значення для кожного. Колективне переважає над індивідуальним і майже повністю його заміщає. Поршнев показав, що мова, яка робить людину людиною, є не стільки «перша сигнальна система», чи відображення, знаки дійсності, скільки «друга», або комунікативне єдність з іншими, з одноплемінниками. Механізм формування колективних емоцій заснований на сугестії, в чомусь його можна порівняти з імпринтингом. Довіра (віра) і сугестія синоніми. Сугестія стає фундаментальним засобом впливу людей на вчинки і поведінку інших, тобто системою сигнальної регуляції поведінки [Поршнев 1974]. Міф інтерсуб'єктивний, він залучає індивідуальний досвід у свою область значень. Людина бачить світ не таким, яким він дається в її безпосередньому досвіді. Скоріше буде заперечуватися сам досвід, ніж стійке колективне уявлення, якому він суперечить.

Для людини міфологічної свідомості не може бути протиставлення правди і брехні [Руднев 1997: 169]. Стародавній міф – це не обман, а групова (общинна) емоційно-ціннісна картина світу [Пивоев 1991: 9-10]. Міфологічній свідомості притаманні своєрідні довірливість та наївність. Відмінною ознакою міфологічного мислення є некритичне емоційне сприйняття, безумовна довіра до інтерпретації. Міф як знакова система являє собою образ реальності, модель дійсності. Але цей образ,

модель психологічно сприймається як сама реальність. Для міфологічної свідомості немає чіткого розрізнення реального і ідеального, фантазія невіддільна від справжніх подій. Семіотичні конструкти не просто відображають дійсність, але більшою мірою конструюють її, образне буття, символічні механізми культури стають первинними стосовно реальності. Міф формує «очевидності», він не потребує ніяких доказів і підтверджень, він не осмислюється раціональними засобами, навіть не рефлексується. Міф – це як мова. В неї не потрібно вірити, в ній треба перебувати.

Міф є невід'ємною властивістю людської свідомості, тому він присутній в будь-якій культурно-історичній епосі. Спосіб означування, притаманний міфу, формує певний тип світогляду, котрий зумовлює певний тип діяльності. Поняття «міф» може розумітися в найширшому контексті як певна структура мислення, що не передбачає аналітики, що містить готові образи, прямо впливає на емоційну, а часто і несвідому сферу і стимулює до певних типів поведінки. Міф стає своєрідним фільтром для інформації, яка надходить ззовні. Міфологічний світогляд, трансформуючись в сучасних умовах, породжує специфічні конструкції, які перешкоджають адекватному і критичному сприйняттю реальності.

Висновки.

Міф постає як спосіб означування, як знаково-моделююча система, що формує образні моделі реальності і зразкові моделі поведінки.

Міф моделює реальність. Особливість виникнення міфу – необхідність пояснення незрозумілих явищ в умовах відсутності орієнтирів. Міф служить основою адаптації людини в світі, з його допомогою здійснюється пізнання і структурування реальності. Сутність міфу, на наш погляд, полягає в означуванні (олюдненні, освоєнні) об'єктів навколишнього світу – «в уяві і за допомогою уяви». Міф виникає не на рівні мислення, а на рівні уявлення. Даючи імена і назви (знаки) людина ніби створює образ світу, умовну модель світу, систему координат, яка існує в його уяві, але, при цьому, певним чином дозволяє орієнтуватися в цьому світі. Знак робить життя більш «зрозумілим», а,

отже, більш передбачуваним і комфортним. Він перетворює «хаос» непізнаного світу в «космос» свідомості. Він служить ефективним психологічним захистом проти реальності, з якою легше мати справу, якщо попередньо звести її до «знаків». Тільки модель починає сприйматися як, власне, оригінал. Для первісного мислення властиво ототожнювати знаки і предмети, імена і їх носіїв, слова і речі. Виникає певна цілісність сприйняття, але ця цілісність несистемна, нерелексивна, виникає на основі неясних, часто випадкових асоціацій.

Прийнято вважати міф вторинною моделюючою системою, яка надбудовується над первинною моделюючою системою – мовою. Втім, є підстави вважати, що міф – домовне утворення, первинна, відносно мови, моделююча система.

Міф – це спосіб означення, спосіб кодування. Міф знаково оформлений. Знак у міфі становить собою своєрідну тріаду: конкретно-чуттєве переживання – образ – ім'я, котрі постають у нерозривній єдності. Міфологічний знак не просто заміщує певний об'єкт, а має з ним безпосередній, чуттєвий зв'язок.

Бібліографічні посилання

- Барт, Р. (1989). *Избранные работы: Семиотика: Поэтика*. М.
- Бондаренко, С.К. (2014). *Образы та імажинізм: Оптика читання як етос*, в: *Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Професійна етика історика у міждисциплінарному просторі*: [міжвуз. зб. наук. праць]; ред. кол.: О.І.Журба (відп. ред.) [та ін.]. Д.: ЛІРА, 262-273.
- Голосовкер, Я.Э. (1987). *Логика мифа*. М.: Наука.
- Кассирер, Э. (2002а). *Философия символических форм. Т.1. Язык*, М.-СПб.: Университетская книга.
- Кассирер, Э. (2002б). *Философия символических форм. Т.2. Мифологическое мышление*, М.-СПб.
- Коломыц, Д.М. (2017). Миф как отражение свойств человеческого сознания. *Вестник КАЗГУКИ*, 2, 17-20.
- Леви-Строс, К. (2006). *Мифологики: Сырое и приготовленное*. М.: ИД «Флюид».
- Лосев, А.Ф. (1993). *Очерки античного символизма и мифологии*. М.: Наука.
- Лосев, А.Ф. (1963). *История античной эстетики (ранняя классика)*. М.: Высш. школа.
- Лотман, Ю.М. (1992). *Символ в системе культуры*, в: *Лотман Ю.М. Избранные статьи в трех томах. Т.1 Статьи по семиотике и топологии культуры*. Таллин: «Александра», 191-199.
- Мамардашвили, М.К. (1997). *Стрела познания (набросок естественноисторической гносеологии)*. М.
- Маркс, К. (1958). *Введение (Из экономических рукописей 1857-1858 годов)*, в: *Маркс К., Энгельс Ф. Соч.* 2-е изд. Т.12, М.: Госполитиздат, 709-738.
- Михайлюк, А.В., Вершина, В.А. (2015). Миф в современной культуре. *Гілея*, 95, 238-240.
- Михайлюк, А.В., Вершина, В.А. (2020). Смех и миф (некоторые особенности взаимоотношений). *Докс. Зб. наук. праць з філософії та філології*, 2(34), 20-32.
- Мюллер, М., Вундт, В. (2002). *От слова к вере. Миф и религия*. М.: Эксмо; СПб.: Terra fantastika.
- Пивоев, В.М. (1991). *Мифологическое сознание как способ освоения мира*, Петрозаводск.
- Пирс, Ч.С. (2000). *Избранные философские произведения*. М.: Логос.
- Поршнева, Б.Ф. (1974). *О начале человеческой истории (проблемы палеопсихологии)*. М.: Мысль. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://psylib.org.ua/books/porsh01/index.htm> (дата звернення 28.07.22)
- Романенко, Ю.М. (2006). Миф как наука о формах правильного воображения. *ANTHROPOLOGY, V2.0*. <http://anthropology.ru/ru/text/romanenko-yum/mif-kak-nauka-o-formah-pra> (дата звернення 28.07.22)
- Руднев, В.П. (1997). *Словарь культуры XX века*. М.: Аграф.
- Соссюр Ф. де. (1999). *Курс общей лингвистики*. Ред. Ш.Балли и А.Сеше. Екатеринбург.
- Усманова, А.Р. (2001). *Семиотика*, в: *Постмодернизм. Энциклопедия*. Мн.: Интерпрессервис; Кн. Дом.
- Фуко, М. (1967). Ницше, Фрейд, Маркс. Пер. Е. Городецкого по «Cahiers de Royaumont». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.lib.ru/CULTURE/FUKO/nfm.txt_with-big-pictures.html (дата звернення 18.07.2022)
- Хомский, Н., Бервик, Р. (2019). *Человек говорящий. Эволюция и язык*. СПб.
- Шатин, Ю.В. (2003). *Миф и символ как семиотические категории*, в: *Язык и культура*. Новосибирск, 7-10.

References

- Bart, R. (1989). *Izbrannye raboty: Semiotika: Poetika* [Selected Works: Semiotics: Poetics]. M. (in Russian)
- Bondarenko, S.K. (2014). *Obrazi ta imazhinizm: Optika chitannya yak etos* [Images and Imaginism: The Optics of Reading as Ethos], in: *Istoriografichni ta dzhereloznavchi problemi istoriyi Ukrayini. Profesijna etika istorika u mizhdisciplinarnomu prostori*: [mizhvuz. zb. nauk. prac]; red. kol.: O.I.Zhurba (vidp. red.) [ta in.]. D.: LIRA, 262-273. (in Ukrainian)
- Fuko, M. (1967). *Niczshe, Frejd, Marks*. Per. E.Gorodeczkogo po «Cahiers de Royaumont», 1967. Retrived July 18, 2022 from http://www.lib.ru/CULTURE/FUKO/nfm.txt_with-big-pictures.html (in Russian)
- Golosovker, Ya.E. (1987). *Logika mifa* [The Logic of the Myth]. M.: Nauka. (in Russian)
- Homskij, N., Bervik, R. (2019). *Chelovek govoryashij. Evolyuciya i yazyk* [Why Only Us: Language and Evolution]. SPb. (in Russian)
- Kassirer, E. (2002a). *Filosofiya simvolicheskikh form. T.1. Yazyk* [Philosophy of Symbolic Forms. T.1. Language], M.-SPb.: Universitetskaya kniga. (in Russian)
- Kassirer, E. (2002b). *Filosofiya simvolicheskikh form. T.2. Mifologicheskoe myshlenie* [Philosophy of Symbolic Forms. T.2. Mythological Thinking], M.-SPb.: Universitetskaya kniga. (in Russian)
- Kolomyc, D.M. (2017). Mif kak otrazhenie svojstv chelovecheskogo soznaniya [Myth as a Reflection of the Properties of Human Consciousness]. *Vestnik KAZGUKI*, 2, 17-20. (in Russian)
- Levi-Stros, K. (2006). *Mifologiki: Syroe i prigotovlennoe* [Mythologies: Raw and Cooked]. M.: ID «Flyuid». (in Russian)
- Losev, A.F. (1993). *Ocherki antichnogo simvolizma i mifologii* [Essays on ancient symbolism and mythology]. M.: Nauka. (in Russian)
- Losev, A.F. (1963). *Istoriya antichnoj estetiki (rannyya klassika)* [History of Ancient Aesthetics (Early Classics)]. M.: Vyssh. shkola. (in Russian)
- Lotman, Yu.M. (1992). *Simvol v sisteme kultury* [Symbol in the Culture System], in: *Lotman Yu.M. Izbrannye stati v treh tomah. T.I Stati po semiotike i topologii kultury*. Tallin: “Aleksandra”, 191-199. (in Russian)
- Mamardashvili, M.K. (1997). *Strela poznaniya (nabrosok estestvennoistoricheskoy gnoseologii)* [Arrow of Knowledge (utline of Natural-historical Epistemology)]. M. (in Russian)
- Marks, K. (1958). *Vvedenie (Iz ekonomicheskikh rukopisej 1857-1858 godov)* [Introduction (From the economic manuscripts of 1857-1858)], in: *Marks K., Engels F. Soch. 2-e izd. T.12*, M.: Gospolitizdat, 709-738. (in Russian)
- Mihajlyuk, A.V., Vershina, V.A. (2015). Mif v sovremennoj culture [Myth in Modern Culture]. *Gileya: naukovij visnik*, 95, 238-240. (in Russian)
- Mihajlyuk, A.V., Vershina, V.A. (2020). Smeh i mif (nekotorye osobennosti vzaimootnoshenij) [Laughter and Myth (some features of relationships)]. *Doksa. Zb. nauk. prac z filosofiyi ta filologiyi*, 2(34), 20-32. (in Russian)
- Myuller, M., Vundt, V. (2002). *Ot slova k vere. Mif i religiya* [From Word to Faith. Myth and Religion]. M.: Eksmo; SPb.: Terra fantastika. (in Russian)
- Pivoev, V.M. (1991). *Mifologicheskoe soznanie kak sposob osvoeniya mira* [Mythological Consciousness as a Way of Mastering the World]. Petrozavodsk. (in Russian)
- Pirs, Ch.S. (2000). *Izbrannye filosofskie proizvedeniya* [Selected Philosophical Works]. M.: Logos.
- Porshnev, B.F. (1974). *O nachale chelovecheskoj istorii (problemy paleopsihologii)* [About the Beginning of Human History (Problems of Paleopsychology)]. M.: Mysl. Retrieved July 28, 2022 from <https://psylib.org.ua/books/porsh01/index.htm> (in Russian)
- Romanenko, Yu.M. (2006). Mif kak nauka o formah pravilnogo voobrazheniya [Myth as the Science of the Forms of Correct Imagination]. *ANTHROPOLOGY*, V2.0. Retrieved July 28, 2022 from <http://anthropology.ru/ru/text/romanenko-yum/mif-kak-nauka-o-formah-pravilnogo-voobrazheniya> (in Russian)
- Rudnev, V.P. (1997). *Slovar kultury XX veka* [Dictionary of 20th century Culture]. M.: Agraf. (in Russian)
- Usmanova, A.R. (2001). *Semiotika* [Semiotics], in: *Postmodernizm. Enciklopediya*. Mn. (in Russian)
- Sossyur F. de. (1999). *Kurs obshej lingvistiki* [General Linguistics Course]. Red. Sh.Balli i A.Seshe. Ekaterinburg. (in Russian)
- Shatin, Yu.V. (2003). *Mif i simvol kak semioticheskie kategorii* [Myth and Symbol as Semiotic Categories], in: *Yazyk i kultura*, Novosibirsk, 7-10. (in Russian)